

Молодзь і час.
Культура —
сама правільная
палітыка.

Крыніцы.

Лета-94.

Дзе б ні
адпачываць, абы...
адпачываць.

ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

25 жніўня 1994 г.

Чацвер

№ 92(13809)

Копт у розніцу 10 рублёў

Выдавецтва з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

Прышла вясельная пара...

Фота Эдуарда КАБЯКА.

Кур'ер "ЧЗ"

Гродзенскія атрутнікі

3 28 ліпеня па 15 жніўня ў Гродне зарэгістравана 750 выпадкаў вострых кішачных захворванняў. Прычынай захворванняў сталі недабрывае прадукты.

Камітэты па гэтаму факце, галоўны санітарны ўрач рэспублікі Валерый Філімон падкрэсліў, што хоча медыкі і спраўляюцца з сітуацыяй, гродзенская "недабравідавчэ" сітуацыя павінна насяржыць і грамадзян, і работнікаў аховы здароўя, і гандлёвыя арганізацыі.

Новы пасол

Мяркуецца, што ў верасні пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі ў Беларусі ўзначаліць новы пасол.

Як паведамілі ў пасольстве ЗША ў Мінску, Біл Клінтан назначыў на гэтую пасаду пана Яўлія Цыя.

Аднак кандыдатура будучага кіраўніка дыпламатычнага ведамства яшчэ павінна быць зацверджана сенатам ЗША.

БЕЛІНФАРМ.

Паскі нунцыяў на Беларусі

Паскі нунцыяў, ксёндз-арцыбіскуп наведваў нядаўна Гродна.

Пасланец Святога прастола ў суправаджэнні епіскапа Гродзенскага Аляксандра Кашкевіча сустрэўся са старшынёй абласнога Савета народных дэпутатаў. Прадметам размовы сталі праблемы развіцця каталіцкай адукацыі на Гродзеншчыне.

Паскі нунцыяў сустрэўся таксама са святарамі і прыходжанамі горада, прыняў удзел у богаслужэнні ў Фарным касцёле.

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

"Захаваем азон — абаронім жыццё"

— такія галоўныя тэмы міжнароднага семінара "Манрэальскі пратакол па рэчывах, якія разбураюць азоныяе слой: выкананне ў краінах СНД і Балтыі", што адбыўся ў Мінску.

Ён праводзіў пад эгідай праграмы ААН па навакольнаму асяроддзю.

У рабоце семінара прынялі ўдзел прадстаўнікі прыроднага асяроддзя і фінансавых ведамстваў, тэхнічных спецыялістаў і вучоныя па праблемах аховы азоновага слою, вытворчасці і гандлю аэраважывальнымі хімічнымі рэчывамі, прадстаўнікі дзяржаўных і няўрадавых арганізацый і дзяржаў.

Захаваць "азонавага парасона", які ахоўвае жыццё на зямлі ад згубнага касмічнага выпраменьвання, — глабальная праблема чалавецтва. Беларусь у ліку іншых дзяржаў, якія падпісалі

Памяці Аляксандра Чуланава...

Будзе прысвечаны першым інтэрнацыянальным з'ездам турыстаў, які пройдзе 23—25 верасня на рацэ Іспыч у Валожынскім раёне.

Яго праводзіць турклуб Мінскага завода падшывніцкай, Беларускае тэлебачанне, турысцка-спартыўны саюз Беларусі. Амерыкі турызму атрымаюць магчымасць прыняць удзел у спартоўных па арыентацыі на мясцовасці, па тэхніцы пешаходнага і воднага турызму. Будзе таксама конкурс самадзейнай песні і турысцкіх фільмаў.

Наталля ПЛЫТКЕВІЧ.

Капаюць пад граніцу

18 жніўня на ўчастку адной з застаў Гродзенскага пагранічнага пункта правядзенні сумесных з польскай пагранічнай аховай аперацыйна-вышуковых мерапрыемстваў было затрымана адрозу 67 пераходнікаў граніцы.

Устаноўлена, што яны з'яўляюцца грамадзянамі Пакістана, Індыі і Шры-Ланкі. Як паведамілі ў афіс час, гэтая група неадразу была сфарміравана ў Маскве, заставіў 3 дні правіла ў Мінску, адкуль на "курсы" ўдзельна даслаўлена Беларусь-польскай граніцы. Парушальнікі зрабілі падкоп пад інжынерна-загароджанымі збудаваннямі. Аднак гэта не дапамагло. Беларускі і польскія пагранічнікі аказаліся на вышнім.

Стрыты... на градках

Неардынарны спосаб расправы з аграрнымі грабежнікамі прымянілі жыхары аднаго з прыгарадаў Оршы. У адной ад мясцовых набегаў на градкі яны звалілі, распушталі і пусцілі галышом дамоў няпростаю зборшчыцу ўраджоў.

У арганізатару такога "стрыты" знайшліся паслядоўнікі.

БЕЛІНФАРМ.

Гумар у пагонах

Не зганьбілі вясёлую славу курсанты Мінскага вышэйшага ваеннага каманднага вучылішча. Сустрэліся яны "на полі бітвы" са студэнтамі Брэсцкага дзяржаўнага педагогічнага інстытута і пабілі іх у роўным баі.

Яно і зразумела, скажыце вы, ваенныя людзі абучаны ваяваць і перамагаць. Аднак не ў рэальнай працы вынічаліся будучыя афіцэры, закліпілі ўсіх сваёй абаяльнасцю, артыстызмам, гумарам і вясёласцю ў паўфінальнай гульні КВЗ.

На шляху да фіналу брэсцкія адсталі на бал з хвосцікам. Дарчы, курсанты МВВК таксама, магчыма, не ўсе застануцца. Большая палова удадзельніку гульні стала лейтэнантамі і атрымала пачынаць у войска. Ці дапаможа Міністэрства абароны маладой камандзе падрыхтавацца да фінальнай гульні ў верасні?

Ірына ГАРЭЛАЯ.

Курсы валют на 24 жніўня:

Далар ЗША		Ням. марка	
Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
2635	2715	1705	1770
2670	2720	1740	1770
2630	2620	1700	1760

"Суперчэннэл"

Землятрус у Алжыры

У заходняй частцы Алжыра адбыўся землятрус, у выніку якога загінула 150 чалавек. Больш як 300 чалавек атрымалі раненні.

Спецыяльная выратавальная каманда разам з рэгулярнымі часткамі узброеных сіл праводзіць аперацыю па пошуку прапаўлых і ліквідаванні выніку катастрофы. Гэта самы моцны землятрус за апошнія 10 гадоў.

Вывад войск з Самалі

Генеральны сакратар ААН Бутрас Галі аб'явіў аб рашэнні

вывесці каля 14 тысяч амерыканскіх салдат з Самалі.

Заўважана, што ЗША пачаў немытагодным фінансаванне аперацыю, якая не прыносіць бачнага выніку.

Прэзідэнт гарантуе...

Прэзідэнт Мексікі выступіў па нацыянальнаму тэлебачанню.

Ён запэўніў насельніцтва, што выбары, якія пройдуць у бліжэйшы час у гэтай краіне, будуць свабоднымі ад навіска карумпаваных чыноўнікаў.

"Еўраныяс"

У школу — з выратавальнымі камізілкамі

Урад Малайзіі аб'явіў аб фінансаванні праекта па забеспячэнню каля 26 тысяч школьнікаў выратавальнымі камізілкамі.

Гэта акцыя выклікана частымі смеротнымі выпадкамі сярод дзяцей, якім даводзіцца пераходзіць шматлікія рэкі, каб дабрацца да школы.

"Уорлднэт"

Паніка ў Заіры

Урад Заіра аб'явіў аб рашэнні закрыць граніцу з Руандай.

Гэта адбылося пасля таго, як новы ўрад Руанды аб'явіў, што пасля вываду французскага ваеннага кантынгенту і войскі зоймуць так званы гуманітарныя зоны, створаныя французамі. Мясцовыя насельніцтва пачало паніка пакадаць аб'явы месці.

(Працяг на 3-й стар.)

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

"Канстытуцыя вышэй за ўсё"

Канстытуцыйны суд рэспублікі адзначыў нядаўна першы юбілей — 100 дзён свайго існавання. Тэрмін невялікі, аднак некаторыя вывады адносна работы новай прававой структуры можна зрабіць ужо сёння. Пра гэта — ў размове з намеснікам Старшынё суду прафесарам права Валерыем ЦІХІНІЯМ.

— Валерый Гур'евіч, звячайнае пытанне аб планах на будучыню задаюць у канцы. Аднак Канстытуцыйны суд такі малады, што мільволі хочацца задаць гэта пытанне спачатку.

— Так, за кароткі тэрмін мы паспелі зрабіць многа, але асноўнае, безумоўна, наперадзе. І на бліжэйшую будучыню ў нас ужо ёсць праграма дзеянняў. Я тры гады, крыху адступіўшы ад тэмы нашай размовы, напаміну канстытуцыйны аб тым, што Канстытуцыйны суд не ёсць, арганізацыя, якая займаецца разглядам скаргаў па канкрэтных грамадзянскіх і крымінальных справах і з'яўляецца апошняй судовай інстанцыяй. Я гэта гавару таму, што не паспелі мы пачаць работу, які да нас хлынуў пачок скаргаў па пытаннях, якія не ўваходзяць у кампетэнцыю Канстытуцыйнага суда.

Хоць, зрэшты, думка грамадзян у сваёй рабоце мы ўлічваем. Напрыклад, зусім нядаўна, разгледзеўшы скаргу пенсіонера, які з'яўляецца з работ у сувязі з дагаворам, які пенсіонеру разгледзеўшы справы аб адвадзненні Канстытуцыйнага асобнага артыкула працоўнага заканадаўства. І наогул цяпер у большасці выпадкаў дзейнічае на сваёй ініцыятыве. Так, у бліжэйшы час мы маем намер разгледзець пытанне аб дзеянні норматываў актаў, што рэгулююць права і абавязкі грамадзян, якія не даведзены да іх ведама.

Мы маем намер разгледзець і пытанне аб адвадзненні Канстытуцыйнага актываў, якія рэгулююць кампенсацыю ўрон, проціпярэўным дзеяннямі. Прыкладу вам канкрэтны прыклад на сутнасць гэтага пытання. Калі скажам, у вас аб'явілі кватэру, то дзяржава павінна кампенсаваць вам урон, незалежна ад таго, знойдзены значыцца або не. Але ў рэальнасці цяпер вам не кампенсацыю нічога, нават, калі злучыцца затрыманні, але паспелі ў вас маёмасць, груба кажучы, праціць. Гэта супярэчыць прынцыпам прававой дзяржавы. Мы маем намер выступіць з прапановай аб стварэнні спецыяльнага дзяржаўнага фонду, з якога і праводзіць кампенсацыю ўрон.

— Гэта ў рэспубліканскім маштабе. Але і на мясцовым узроўні ў нас правых праблема капае...

— На жаль, гэта так. Але мы не маем намеру адступаць і тут. Цяпер, напрыклад, мы вырашылі правесці на працягу канстытуцыйнага года ініцыятыўныя дзеянні. Мінгарвыканкам, якое абмяжоўвае прым грамадзян у прэфэкцыйных сталіцы на падставе таго, што яны не з'яўляюцца жыхарамі Мінска. Але ў Канстытуцыі ёсць артыкул, які гарантуе кожнаму доступнасць прэфэкцыйнага суду. Гэта ў прыватнасці. У цэлым жа падзаконныя акты, якія выдаюцца на мясцовым узроўні, выклікаюць сумнеў у іх выкананні. Вось, напрыклад, штрафы. У адной вобласці яны адны, у другой — другія, а ў трэцяй — трэція. Таму мы цяпер думам правесці непрадмет канстытуцыйнага Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях. Тут прававая беззаконнасць поўная.

— З нашай гутаркі я зразумеў, што неадпаведнасцей Канстытуцыі ў рэспубліканскім заканадаўстве хапае. Але які быць грамадзянам, правы якіх гарантуваны Канстытуцыяй і ўчашчальныя нейкімі падзаконнымі актамі?

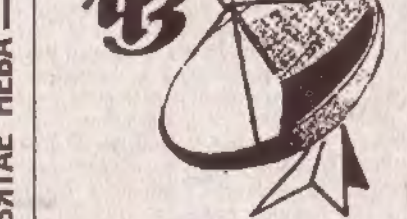
— Механізм прывядзення заканадаўства ў адпаведнасць з Канстытуцыяй дэволі няпросты і працяглы. Заключам для гэтага адвадзены 2 гады. І мы цяпер ініцыяцыю разгледзець тыя нарматыўныя акты, якія прыняты пасля прыняцця Канстытуцыі, або тыя, разгледзець якіх не церпіць адкладу. 2 гады з чыста чалавечых пазіцый — гэта, зразумела, многа, але ж нарматыўныя акты з'яўляюцца паліцыйнай свабодой, якія крываюцца судамі. Адмяніўшы ці змяніўшы адзін, трэба мяняць другі, трэці, чацвёрты... Для гэтага патрэбны час.

Што ж датычыць заканадаўства ў цэлым, то і юрысты, і грамадзяне ў сваёй дзейнасці павінны кіравацца толькі Канстытуцыяй. Не ўсё цяпер гадка ў нашым заканадаўстве, але Канстытуцыя вышэй за ўсё.

— І апошняе, можа быць, крыху бяспакое пытанне: ці не апасаецца вы націску з боку ўладных структур і што вы будзеце рабіць, калі гэта адбудзецца?

— Канстытуцыйнаму суду адведзена асобная і вельмі высокая роля ў прававой структуры дзяржавы. І я ўпэўнены ў тым, што і я, і іншыя члены суда з гонарам насіць і будучыні гэту нялёгкую ношу. І, нягледзячы ні на які акаліччавы, мы будзем стаяць на варце Канстытуцыі. Мы прынялі Кодэкс гонару суддзі Канстытуцыйнага суда і ганьбіць сябе не збіраемся.

Аляксандр ЛІМАНОўСКІ.

Дзяжурныя па выпуску перакладчык Андрэй СІДАРАЎ, рэдактар Павел СІМАНАЎ.

ПЕВЭДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНОЙ ЗМЭНЫ"

ІНФА-КРЫМ

Цягаць каштаны з агню

Жыхар горада Усюрыйска Прыморскага краю Ігар Шаўчэнка, камерсант вытворчай сельскагаспадарчай прадукцыі, прыхаў у Мінск з жонкай і ўладкаваўся ў гасцініцы "Беларусь".

Набыліся 12 гадзін ночы, камандзіраваны камерсант збіраўся спаць, але раптам зазваніў тэлефон. Мужчыны голас прапанаваў выйсці з нумара і кагосьці з мясцовых хлопцаў абслухаць.

І.Шаўчэнка не стаў прыслухоўвацца да глупстваў і паклаў трубку. Але званок паўтарыўся. На гэты раз патрабавалі не кідаць трубку і выслухаць. У голасе чулася пагроза. Ён звыў, што Ігар не спадабаўся

шэфу і павінен заплаціць немалую суму грошай. Званіўшы папярэдзіў, каб ён нават і не спрабаваў уцякаць, бо пра яго ўсё вядома і без дазволу шэфа пакінуць Мінск цалым і здаровым яму не ўдасца. А за самавольны дзеянні можа страціць і жыццё.

Камандзіраваны зразумеў, што ім занялася мафія, якая не любіць жартават. Бяжучы хуткай расправы, ён стаў ва ўсім згаджацца з тым, хто размаўляў па тэлефоне, і паабяцаў яму ў 12 гадзін дня прывезці да Палаца спорту суму грошай, якая патрабавалася.

Вядома, Шаўчэнка і не думаў неслі грошы, Перамовы вёў, каб адцягнуць час. На другі дзень, з раніцы, ён прыняў адзіна правільнае рашэнне — звярнуцца з заявай аб здарэнні ў Цэнтральны РАУС горада Мінска па месцы размяшчэння гасцініцы "Беларусь".

Калі ў прызначаны час вымагальнік атрымаў грошы, ён тут жа быў затрыманы работнікамі міліцыі. Купоры грошай былі загэда перапісаны, таму даказаць яго віну было няцяжка.

Затрыманы аказаўся жыхар горада Мінска шаснаццацігадовы Л., які знаходзіўся на ўтрыманні бацькоў. Раней скончыў 9 класу адной з сярэдніх школ Мінска і толькі год правучыўся ў ПТВ № 52 на майстра аддзелачных работ.

У справе няма дакладных звестак аб прычынах адлічэння Л. з вучылішча. Ён заявіў следчаму, што сам кінуў вучобу. Майстар вытворчага навучання ў характарыстыцы на яго ўказаў, што адлічаны з вучылішча па стану здароўя. Незразумела адно, калі б у яго было дрэннае здароўе, ён не змог бы прайсці

медыцынскую камісію пры паступленні ў гэтую навучальную ўстанову.

Са школы і з вучылішча на малалетняга злучаны дадзеныя становачы характарыстыкі (І). Следчаму Л. заявіў, што заняцця вымаганнем грошай у Шаўчэнка яго навучальны выкладчык пачатковых класаў таксама адной з сярэдніх школ Мінска нехта М.

Цяжка ўявіць, як усё адбывалася на самай справе, але з улікам інтэлектуальнага узроўню Л. і даных на яго ў характарыстыцы сам ён наўрад ці дадумаўся б да такога. Між іншым, М. на следстве катэгарычна адмаўляў сваё знаёмства з Л. і свой удзел у вымаганні. Яно і зразумела, такія дзеянні выкладчыку не да таўру.

У канцы следства Л. заявіў, што вымаганнем ён займаўся адзін, а М. агаварыў. Цікава толькі, як мог Л. агаварыць настаўніка, калі

да гэтага пра яго нічога не ведаў. У сувязі з такой заявай следчымі крымінальнай справы супраць М. спынена, а Л. прыцягнуты да крымінальнай адказнасці за вымаганне і за заведана лжывыя данас на М.

Народным судом Л. за гэтыя злачынствы асуджаны на 3 гады пазбаўлення волі з ад-тарымноўскай на 1 год.

Лявон ГРАНКОУСКІ.

Праверкі на дарогах

Аперцыю "Траса" на дарогах раённай Гродзенскай вобласці, памежных з Літвой, правялі супрацоўнікі вобласнай міліцыі.

Акцыя, паводле іх павадавання, прынесла неабліг трафік. Так, ля вёскі Прывалка Гродзенскага раёна затрымана

аўтамашына літоўскага грамадзяніна, які спрабаваў перавезці 250 кг меднага лому. Ненадзялі ад судовай вёскі Гомжа затрыманы "КамАЗ" з Крывога Рога, на якім вывезена 20 тон медзі. Больш як паўтарацы факонаў валакнаў выгружана з машыны двух літоўцаў у Парэччы.

У Гродне "выявілі" зброю: дробнакаліберную вінтоўку ў аўтамабілі рабочага камбіната "Будматэрыялаў" і гравальвер 1931 года выпуску ў яго ж кватэры. А ля вёскі Табола Гродзенскага раёна зброя была нават пушчана ў ход. Спініцы двух жыхароў Гродна, якія спрабавалі ўкрасці чужы аўтамабіль, змягла толькі чарга вуглата Калашнікава па колах машыны.

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

МОВА ЗЯМЛІ

Слонім

Аляксандр РОГАЛЕЎ, кандыдат філалагічных навук

Найменне гэтага горада, раённага цэнтру Гродзенскай вобласці, даволі назвызнае, нетыповае па структуры. Слонім першынш згадваецца ў Іпацьеўскім летапісе пад 1252 годам у форме УСЛОНИМ ("Вослонимъ", "Вслонимъ").

Нетыповае структуры назвы УСЛОНИМ заключаецца ў наяўнасці нехарактэрнага для наймення паселішча суфікса-фарманта -ім. Аналогіі падказваюць, што першапачаткова назва павінна была значыць як "Вослонимъ" і знаходзіцца ў адным радзе з географічнымі імёнамі на -ін (параўн.: Братін, Столін, Драцін, Старобін, Княцін, Цясін, Кашын, Бабчын, Торчын, Мыслін і інш.). Аднак пісьмовыя помнікі не фіксуюць такой, больш натуральнай формы і да-ваў падаставу меркаваць, што магчымае перафарміраванне назвы ў выніку так званых распа-дабленняў двух аднолькавых гукаў Н адбылося пры ўсуненні вы-карыстанні географічнага імя яшчэ да яго фактычнай фіксацыі ў летапісе, так што вынік гэтага распадаблення паспеў замацава-цца ў вымаўленні насельніцтва Слоні і яго акаліцц.

Такім чынам, Слонім ("Восло-нимъ", "Вслонимъ") існаваў за-доўга да сярэдзіны XIII стагод-дзя, да часу яго ўпамінання ў пісьмовых крыніцах. Гэта па-цвярджаецца і археалагічнымі даследаваннямі, якія паказва-юць, што ўжо ў XI стагоддзі ў цэнтры сучаснага горада (у ме-жах вуліц Пяршаймайскай, Савец-кай, Ангельскай, Маякоўскай) на невялікім узвышшы (місцовая назва апошняга — Захвалічча) існавала паселішча — старажыт-ны Слонім (даследаванні архео-лага Я.Г. Зваруці).

У другой палове XII стагоддзя Слонім з'яўляўся ўжо багатым і добраўпарадкаваным горадам, цэнтрам раманства і гандлю. Згадкі горада ў летапісе ў сяр-эдзіне XIII стагоддзя звязаны з барацьбой галіцка-валынскіх і літоўскіх князёў не толькі за Слонім, але і за іншыя гарады ў Верхнім Панямонні. Так, у 1252 годзе галіцка-валынскі валадар Данііл і Васілько Раманавічы "поимаша" паняманскія гарады, у тым ліку і Слонім. У 1255 годзе (другая згадка Слоніма ў Іпацьеўскім летапісе) літоўскі князь Войшалк, сын новагарод-скага (новагрудскага) князя Міндоўга, вымушаны быў адца-ць Слонім князю Раману, сыну галіцка-валынскага валадара Данііла Раманавіча. Раман ада-браў таксама Новагародак у Міндоўга, а ў Войшалка яшчэ Ваўкавіск "і все городы".

Як бачым, значэнне назвы "Вослонимъ" ("Вслонимъ") мо-жа быць больш-менш дакладна вызначана пры ўмове рэкан-струкцыі гістарычнага ландшаф-та не сярэдзіны XIII і нават не XII стагоддзяў, а больш ранняга часу (вергодна, XI стагоддзя, які датуецца замчышча першапача-ткава Слоніма).

Не выключна, што паселішча пад слоніўскай назвай "Восло-нимъ" узяліка як абарончае за-ставе: крэпасць на паўночна-за-ходнім рубяжы Кіеўскай дзяржа-вы. Успомнім у гэтай сувязі версію Міколы Ермаловіча аб узнікненні Новагрудка ў 1044

годзе. Яраслаў Мудры ў 1040—1044 гадах заваяваў Літву (яс-ную мясцовасць паміж сучас-нымі Новагрудкам і Мінскам, з захаду на ўсход, Слонімам і Ма-ладзечна, з поўдня на поўнач). І за-сновач Новагародак як свой апорны пункт у Верхнім Паня-монні, каб перашкоджаць Пола-цкаму княству захапіць тую ж тэ-рыторыю — верхнепанямон-скую Літву — і пашырыць уплыў на Турава-Пінскія землі. Як нам здаецца, Яраслаў Мудры паставіў Новагародак — Новагародак я-раз на граніцы, за якой у напрам-ку на паўночны захад пачыналася тэрыторыя сучаснага Балцкага насельніцтва. На ўсход ад новага горада балтаў ужо не было ці, хутчэй за ўсё, толькі асобныя іх пасяленні (у процілеглым выкладку Яраслаў Мудры не стаў бы будаваць горад, які з усходу і з захаду быў бы акружаны варо-жай Літвой).

Дарэчы, сама абазначэнне На-вагрудка — "Новы гарадок", Но-вагародак — паказвае, што кіеўскія правіцелі мелі тут, у Верхнім Панямонні, і іншыя апорныя пункты, гарадкі-засло-ны. Ці не з'яўляўся адным з іх у XI стагоддзі і Слонім?.

Такое меркаванне магчымае ў сувязі з тым, што ў помніках ста-ражытнаславянскага пісьме-ства сустракаюцца словы ВСЛОНИТИСЯ, ВСЛОНЫНО — "аб-нахлінае", "той (тая), што аб-нахлінае (абнахлінае)". ВСЛО-НИЦА — "засланна", ВСЛО-НЫ — "пасцель", рускае "ложе", які дэталізаваць разумець назву "Вослонимъ", "Вслонимъ" ме-навіта як "заслон", заставу, апор-ны пункт, крэпасць на граніцы. Такое значэнне для назвы "Вос-лонимъ". "Вослонимъ" уяўляецца дастаткова абстракт-ным, абгульчэнным; больш кан-крэтным, першасным, але звяз-ным семантычна (сэнсавым) з на-гаданым значэннем з'яўляецца

КРЫНІЦЫ

Пазты, чые вершы друкуюцца ў сё-няшнім выпуску "Крыніцы", жывуць у глыбіні, на віцебска-літоўскім сумеж-жы — у краі, які даў Беларусі сузор'е літаратурных імён: Францішак Багушэвіч, Вячаслаў Ластоўскі, Максім Танк, Уладзімір

ПАД РОДНЫМ НЕБАМ

Настаўніца Ніна Марыяна ЗАХАРЭВІЧ нарадзілася ў вёсцы Старая Гэба Мядзельскага раёна. Піша вершы з маленства. Мае цікавыя і шматлікія публікацыі ў мясцовым і рэспубліканскім друку.

Наша мінулае, дарогі малодсці і драматызм кахання, лірычныя вобразы вёскі і працавітых людзей непаўторнага нарэчання краі — асноўныя тэмы яе творчасці.

Ніна ЗАХАРЭВІЧ

Скарб

Як толькі сядома жыццё я спазнала, душэўны свой скарб ад маіх і бацькі, ад цёткі і дзядзькі, ад ніў і лугоў, ад магутнага дрэва, ад роднага неба, ад ласкі няўмольна, ад мудрых размоў, ад росной сцяжыні, ад мовы майго дарагога, беларускага...

І вось гэты скарб збіраўся — я збіраў, ад сэрэбра ніколі яго не мяняла. А потым падумала: час, ладзіца, тым скарбам багатым з людзьмі падзяліцца, Каму дам каштоўную, ці выкажу людзям, ці вытру слезінку, або падтрымаю калеку, старога... Былае, сама я мжовлі дзіўлюся: мой скарб не бядне, хоць ім і дзялюся.

МАТЧЫНА СВЯТЛО

Тамаш ЛЯШОНАК нарадзіўся ў вёсцы Загор'е Глыбоцкага раёна. Служыў у арміі, скончыў прафесійна-тэхнічнае вучылішча ў Беларускім інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў электрыкам у калгасе, ціпер — кіравнік Глыбоцкага мікраэнергетычнага аддзялення "Энерганадбуд" вытворчага аб'яднання "Віцебскэнерга".

Вершы Тамаша Ляшонка публікаваліся ў школьнай, дубітаваў у глыбоцкай раёнавай, было некалькі публікацый у часопісе "Вожык" і вобласнай газеце "Віцебскі рабочы", выступаў па рэспубліканскім радыё.

У вершах, прысвечаных роднай краі, маці і каханню, Тамаш Ляшонка па-сапраўднаму шыры і ўсхваляваны.

Тамаш ЛЯШОНАК

Мова

Цябе парой прапраб цёмнашальства, надойга выцягнелі з горадоў, базілітасна ссылаі на жыхарства ў глухія вёскі — да бабўл, дзядоў.

На жал, табы таскама нагаджалі сябры, суседзі, нават сваікі... Пашчоты, цетпыні не заўважалі... А ты ўсё прыгажала праз вякі!

Быў час такі — мне сорамна прызнацца ў граху вялікім тым, што пакрысе пачаў і я на мову забываюцца, як зямля мае амаль усе...

І можа, у тым знайдзі я прызначэнне, што ўсе гады, дакуля пачынаюцца жыць, прасіць у маі буду прабачэння, а роднай мове ўсёй душой служыць.

Як неба сіне, туды і сенажаці, як пах жытці, пошчак салаўя, як родны кут, люблю я мову-маці: цябе, непараўнальна мая...

На кургане

Кожны раз, калі ў вёсцы бываю, каб наведваць староніх бацькоў, на знаёмы курган завітаю — як да сябра мінулых гадоў...

Вось і зноў мне пашнасіла ў гасці заглянуць на дзяньчак туды, дзе мінулі майі маладосці, як стрыжы над вёдаю, — гады...

Там спрабую, хача б ненадоўга, усе сумненні развейць свае, дзе, як копіць, мяне маладога перапёлка заве.

Дзе цудоўная з кветак карункі, дзе гудзенне чмялёў у траве...

Святло

Усё мацней душа туды і імкнецца, дзе, нібы сон, мільнуў маленства час, дзе ўсё сядзіць матуля ля акенца — жыве надзеяй дачакацца нас.

Ад гэтых вяснін, што ля дзічкі-грушы, пайшлі мы ў свет спакусны так даўно, ды за гады не зачарсвелі душы, бо нам сцявала матчына акно:

Па самых розных сцэжах мы хадзілі, не раз былі і на шыях крутым, але ў жыцці складаным не блудзілі — дапамагло святло ў акенцы тым...

Яшчэ лжыць наперадзе дарога, а маі так даўно чкае нас! Дык завітаем да яе парога, пакуль жыццё агоньчы не пагас.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

БЯРОЗКА

Абразок

Позірк, скіраваны на падо-рак дзядзькі Сейнітэа, так і прыстаў да спеціальных бярозавых лістоў. Ізноў, па ўсім відно, гарачыня перамагла.

У гэтай гісторыі — доўгі пача-так. Вядома ж, намнога даўжэйшы, чым мой лёс у гэтым паўднёвым краі. У двары, дзе гаспадарыць стары Сейнітэа, асць яшчэ адна хата, скла-дзена, лічы, з адных дошак. Няма ні печы, ні паравого ацяп-лення... А ў самую зіму — здар-еца, што на колькі тыдняў пры-ходзіць яна на поўдзень — сты-нуць яе вёскі. Ён — гаспадар хаткі... Ці можа, ён — хатара наймальнік: ніхто не высветліў адносін такога рускага і старога туркмена...

Гаспадар хаткі зусім не зяр-тае ніякай увагі на паўднёвую зіму. І кожны год увесну ляціць

некуды, як быццам дадому, у ад-пачынак. Адтуль (нікому і не гаворыць — са Смяленскага ўзвышша, з Рэзані ці з-пад Кіева) прыязджае сундэлы. Во-чы глыбокае, і на твары пры-блывае зморшчын. Хатуля, які звычайна вісіць на агонім плячы, парожні. Ды і каму што вёзці — хіба Сейнітэа, бо сям'я ў самага няма...

Але, апрох хатуля, сусед Сейнітэа трымае ў руках ма-ленькае дрэўца — бярозку, кла-патліва загорнутую ў чыстыя а-нучкі. І нікому чужаемец не гаворыць, як даставіў з далёкага свету кожную прыгажуню — са-малітану ці цвініком.

І зноў для Сейнітэавага су-суда пачынаюцца радасныя дзенькі. Здаецца, што ён і ночу прыдчынае дзверы свае

хаціны, каб упэўніцца, ці добра пачувае сябе дрэўца. Што і ка-заць пра светлую пару сутак. Та-ды і палівае, і гладзіць шурпа-тымі далонямі бярозку-ванд-роўніку. Папраўна агароджу, якую ладзіць, каб абараніць дрэўца ад вецця. Іх у Сейнітэа заўсёды не менш чым тудзі...

Ды толькі радасць хутка пра-ходзіць. Не вытрымлівае бяроз-ка паўднёвай спеці. Раптоўна становіцца дрэўца як быццам адзіночым, утырнутым у за-мельку дубцом соснага вейка. ...Вось і цяпер. Карчынава-цёння лісцікі бядуча ўліваюцца ў вочы. І я зноў пера-жываю, шкадую нястомнага су-суда. Але ж і не ведаю, як дак-ладна завуць яго. Туркмен, зда-рэцца, кліча: "Міска... Міска, аеучу раздзі будзем... Ша-лык будзем есці. Не гаруй, Міска!... Паўна, Міхал, Кахучы, што некалі ён працаваў бярэ-віком дзесьці ў невакольных па-сках Ашхабада. Пасля пайшоў на пенсію. І чамусьці застаўся ў гарачым, спякотным краі. Вось так і не вярнуўся дамоў. А ці ёсць у яго дом?... Некуды ж ездзіць штодзень. Ездзіць па бя-розкі, якія ніяк не могуць пры-жыцца...

ЛЕТА-94

Дзе б ні агначываць, абы... агначываць

Наталля ПЛЫТКЕВІЧ, "ЧЗ"

Памятаю, як любіла жартават мая аднакурсніца Элачка. Пасля заканчэння інстытута яна радасна-не-цярпліва прасіла: "Ну, спытай, спытай жа, дзе я працую?", а пачуўшы ў рэцпе рэшт пытанне, надзявала маску абіякавацыі і, махнуўшы рукой, з напуганым халапдом казалі: "Ды так, на тэлебачанні...". Я ўгадала яе жартачкі, сустраўшы аднаго знаёмага, які на маё пытанне, дзе ён адпачывае, з Элачкай абіякавацыю халапда працадзіў: "Ды так, на Кіпры".

Месца адпачынку зрабілася паказчыкам твайго дабрабыту, твайго становішча ў грамадстве, прэстыжу фірмы, у якой працу-еш. Таму такі модны сярэд "ну-варышаў" сёлетая Кіпр, краса-моўна разэркамаваны лубач-нымі артыкуламі ў прэсе, хача чу-ла і негатыўна водгукі пра ад-пачынак на востраве "кахання і Афродыты". Усё залежыць ад класа гасцініцы і месца, у якое трапіш, ад кампаніі і ад таўшчыні твайго бумажніка. Акрамя кошту пуцёўкі, за якую ты атрымаеш ад 600—800 далараў і больш, трэба мець у ім на "кішнішчы" расходы яшчэ тысячы-другую. А лепей — і трыцю.

Вядома, калі ты не Рафелер ці Ротшыльд свайго краіны, або, на крайні выпадак, Астэп Бэндар, дазволіць сабе таксама "марна-раўства" наўрад ці зможа. Але, у любым выпадку, грошы не ад-пачынак шкадаваць не раю. Каб ён запамінуўся і быў сапраўдным, прынес новыя сілы ўнес свежасцю плыць у пачуцці, све-таўспрыняццям, адносіны да рабо-ты. Пры напамінуху напаміну тэ-ме жыцця трыба папроста на ты-дзень — другі тыдзень яго рытм, расслабіцца і назапясціць сабе на цэлы год духоднага пахытку; хвалюючых уражанняў, стэ-ноўчых эмоцый, прыемных ус-памінаў. А за гэта, пагадзіцца, не шкада і грошай!

Вы зацікаўлены, колькі ж каш-туе на сёняшнім дзёнь адпачы-нек? Вы — звычайныя і нацэла-ваецца на сёняшнюю курорты да-лёкага замежжа? Тады рыхуй-цеся развітаць як мінімум з 6—8 сотнямі "зеляных", выкашы іх за пуцёўку. Калі больш дэталёва,

жыццё. А каштуе яна недзе каля 270 далараў.

Пуцёўка на курорты Балгары каштуе ад 300 да 400 далараў. Можна паехаць сюды і "дзікуном", што (калі не трапіць марна грошы) "пацегне" на 500 далараў на дваіх. Толькі хачоцца папярэдзіць, што пры выездзе з краіны балгарскія мытнікі патра-буюць, каб у вашым пашпарте была пячатка гэтага, які вас пры-мае. Таму, купляючы ваучар у нейкай фірме, пацкайцеся, ці па-ставіць вам недзе ў Балгары та-кую пячатку. Загада вызначна, чаго вам хачоцца больш: ціхага, павольнага адпачынку ці вясё-лосці і пацех. Калі вы прыхільны першага, кіруюцца ў Кіцен, Пры-морск і іншыя невялікія курорты-ны мястэчкі, калі другога, — у Албэну, на Залатныя Пяскі, Сонеч-ны Бераг. Больш таньня месцы — Бургас, Памор'е, а прэстыж-ныя курорты, як вядома, запла-туюць і дадатковых выдаткаў. Але, купляючы тут віно, садавіну і агародніну, вы заўсёды будзеце радавацца: цыны ўдвая-утры-я (ак мінімум) ніжэй, чым у нас.

Гэта, што датычыцца адпачы-нку ў далёкім замежжы. А як у бліжэйшым? Яно, дарэчы, аддаль-ца ад нас усё больш (у Прыбалты-ку, напрыклад, патрабы іх, а цыны ўсё больш набліжаюцца да сусветных: дванаццаць дзян у Юрмале "пацягнуць" на 3 сотні "зеляных"). Адпачынак у санато-рыях і гасцініцах Сонч каштуе яшчэ больш. За дзень знахо-дження ў гасцініцы "Жамучы-на" вы заплаціце 30 далараў. Амаць пра крэмскі здарэньні і прэстыжныя гасцініцы. Адпачы-нак у прыватным сектары каштуе менш. "Чароўна" раней у руб-рыцы "Есць пытанне!" пры-водзіла крэмскія цыны.

Калі ўсё гэта вам не па кішні, застаецца адпачываць у Бела-русі, але і тут за пуцёўку вы за-плаціце не менш чым мільён "зеляноў" (прабачце, сто тысяч у "рэформенным" святле). Калі на-гадаць, якім гарачым быў ліпень і пачатак жніўня, то лепей месца не знайсці, але, на жал, шматлікія беларусы турба-юць не ў лепшым выглядзе, патрабу-

юць рэканструкцыі. Не раю, на-прыклад, наведваць "Віцебскую", "Лясное возера". Найбольшым "бум" быў свёла ва-кол тургасцініцы "Нарач". Цыны раслі, як грыбы пасля дажджу, — ад 600 тысяч у пачатку чэрвеня да 60 далараў у пачатку жніўня. З-за гэтага "буму" паднялі і некато-ры тургасцінічныя фірмы. Яны прадалі дадатковыя пуцёўкі ту-рыстам. А турысты, прыхаўшы на Нарач, знайшлі свае месцы за-нятымі...

